

Úkoly sociálního pracovníka

Sociální pracovník je odborný zaměstnanec oddělení, jehož základním úkolem je samostatná sociální práce, která je zaměřena zejména na plynulý přechod odsouzených do řádného občanského života. Při její realizaci dbá na zajištění a dodržení standardů kvality poskytovaných sociálních služeb. Je podřízen vedoucímu oddělení výkonu trestu a současně je odborným poradcem ředitele věznice v oblasti sociálně právních aspektů výkonu trestu a v oblasti přechodu odsouzených do řádného občanského života.

Sociální pracovník při práci s odsouzenými plní samostatným a tvůrčím způsobem zejména tyto úkoly:

- podílí se na vytváření koncepce zacházení s odsouzenými, programů zacházení a na zpracování návrhu vnitřní diferenciaci odsouzených,
- zpracovává společně s ostatními odbornými zaměstnanci konkrétní programy zacházení svěřených odsouzených, přitom podle potřeby spolupracuje s příslušnými orgány sociálního zabezpečení, podílí se na vyhodnocení účinnosti programů zacházení v oblasti své působnosti, navrhuje jejich změny,
- poskytuje samostatné sociálně právní poradenství, provádí výchovnou a poradenskou činnost pro odsouzené,
- je garantem kontinuální sociální práce, v jejímž rámci udržuje přímé pracovní kontakty s orgány státní správy, církvemi, charitativními a zájmovými občanskými sdruženími, v místě věznice a podle potřeby i v místě trvalého pobytu odsouzených; zprostředkuje příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí pravidelné sledování vývoje dítěte, o které odsouzená žena pečuje ve věznici,
- navazuje potřebné kontakty s blízkými osobami svěřených odsouzených, podílí se na řešení sociálních problémů, u mladistvých odsouzených si vyžádá v součinnosti se speciálním pedagogem, nepředcházeli-li výkonu trestu výkon vazby, opis zprávy orgánu péče o mládež; v součinnosti se speciálním pedagogem požádá zákonného zástupce a příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí o vyjádření k formě a obsahu přípravy mladistvého na budoucí povolání; podílí se na výběru odsouzených k zařazení do práce, rekvalifikace a vzdělávání,
- zúčastňuje se aktivně jednání poradních orgánů ředitele věznice včetně poradny drogové prevence (odborných komisí), předkládá odborná stanoviska k přerazování odsouzených v rámci vnitřní diferenciaci, v návaznosti na změny v chování a jednání jemu svěřených odsouzených navrhuje umístění odsouzených do krizového, výstupního, specializovaného oddělení, oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a do bezdrogové zóny. Podílí se na rozhodování o zařazení odsouzených do seznamu objektů možného napadení či ohrožení a vytypování konfliktních a psychicky labilních odsouzených,
- spolupodílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí ve vztahu k vězněným osobám a navrhuje ze sociálního hlediska příslušná opatření, vedoucí k jejich řešení, prevenci a eliminaci,

- podílí se na návrhu k rozhodování o udělení přerušeni výkonu trestu, povolování volného pohybu mimo věznici, dočasného opuštění věznice, účasti odsouzených na akcích mimo věznici, návštěv bez zrakové či sluchové kontroly a přerazování odsouzených do jiného typu věznice nebo jejich přemístění,
- podílí se na zpracovávání konkrétních programů zacházení jednotlivých odsouzených, na vyhodnocování jejich úspěšnosti a na navrhování změn programu zacházení,
- podílí se na zpracování průběžného hodnocení programu zacházení a hodnocení zasílaných věznicí příslušným orgánům,
- podává - v souladu s příslušnými předpisy - návrh výše sociální výpomoci při výstupu z výkonu trestu.
- vypracovává sociální posouzení, sociální diagnózu a individuální socioterapeutický plán v rámci komplexní zprávy s příslušným doporučením pro program zacházení, přičemž výběr diagnostických metod je na jeho uvážení,
- vede osobně nejméně jednu průběžnou aktivitu programu zacházení, a to převážně v oblastech skupinového sociálního poradenství a v oblastech zájmových aktivit vedoucích k získání sociálních dovedností odsouzených, sleduje kvalitu účasti svěřených odsouzených v programu zacházení a změny v jejich chování; vhodné změny podněcuje a upevňuje,
- v rámci individuálního a skupinového zacházení s odsouzenými má jeho práce charakter sociální terapie, směřující k sociální rehabilitaci.

Úkoly vychovatele

Vychovatel je členem týmu, jehož základním úkolem je komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně cílených opatření k optimalizaci vzdělávacího procesu odsouzených a realizaci protidrogové prevence v rámci věznice. Vychovatel je metodicky usměrňován speciálním pedagogem a je podřízen vedoucímu oddělení.

Vychovatel plní při práci s odsouzenými samostatně a tvůrčím způsobem zejména tyto úkoly:

- zná osobně a pedagogicky usměrňuje jemu svěřené odsouzené, zná sociální vztahy a skupinovou atmosféru v přidělené skupině,
- zúčastňuje se aktivně jednání poradních orgánů ředitele věznice (odborných komisí) a veřejného zasedání soudu projednávajícího podmíněné propuštění nebo přerazení odsouzeného do jiného typu věznice,
- vede osobní karty odsouzených, provádí průběžné zápisy postihující probíhající naplňování účelu výkonu trestu u odsouzeného,
- podílí se na hromadně organizovaných akcích, dbá na kázeň odsouzených, na pořádek a upravenost ubytovacích prostor a motivuje odsouzené k přiměřené estetické úpravě,

- realizuje svěřenou kázeňskou pravomoc, zpracovává návrhy na přerušení výkonu trestu, povolování volného pohybu mimo věznici, dočasného opuštění věznice, účasti odsouzených na akcích mimo věznici, návštěv bez zrakové či sluchové kontroly a přeřazování odsouzených do jiného typu věznice nebo jejich přemístění, podílí se na výběru odsouzených k zařazení do práce,
- zná odsouzené mající sklony k sebepoškozování, útěkům, odsouzené vytypované jako možné objekty napadení nebo možné pachatele násilného jednání, odsouzené, kteří jsou vyšetřováni nebo obžalováni z další trestné činnosti, a ty, jimž by měl být nařízen další nepodmíněný trest odnětí svobody nebo přeměněn trest podmíněný na nepodmíněný, vytypovává odsouzené s aktuálními psychickými problémy a upozorňuje na ně odpovědné zaměstnance věznice,
- podílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí a navrhuje příslušná opatření k jejich řešení, předcházení a eliminaci,
- spolupracuje s příslušníky vykonávajícími dozorní službu a předvádění odsouzených,
- podílí se na zajištění organizačního chodu oddělení tím, že u svěřených odsouzených:
 - vede početní a jmenný přehled, rozhoduje o jejich ubytování do jednotlivých ložnic nebo cel,
 - zabezpečuje kontrolu korespondence odsouzených a uskutečňování telefonických hovorů,
 - zabezpečuje realizaci práv odsouzených zejména na přijetí a odesílání korespondence a balíčků, na přijetí návštěv, provedení nákupů, vycházek a telefonických hovorů a k tomu vede příslušnou evidenci, vyjadřuje se k návrhu na přiznání a výši sociálního kapesného,
- zprostředkovává vyřizování žádostí, stížností a podnětů a styk odsouzených s ostatními zaměstnanci věznice, pravidelně organizuje shromáždění odsouzených za účelem projednávání otázek souvisejících s jejich životem ve věznici,
- navštěvuje pravidelně pracoviště svěřených odsouzených s cílem zajištění potřebné spolupráce s mistry při komplexní realizaci zacházení,
- zabezpečuje přístup odsouzených k právním předpisům upravujícím výkon trestu a k vnitřnímu řádu věznice,
- předkládá požadavky na materiálně technické vybavení ubytovacích prostor, zabezpečení chodu jemu svěřeného úseku a na odstraňování zjištěných závad a nedostatků,
- realizuje v příjmovém oddělení poučení odsouzených o právech a povinnostech podle zákona, vyhlášky a seznamuje je s vnitřním řádem věznice, organizačně zajišťuje proškolení odsouzených z předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, o požární ochraně a hygienických zásadách, zabezpečuje příslušné podklady pro dispečerské hlášení, zaznamenává chování a jednání odsouzených do osobní karty včetně upozornění na eventuální specifiku osobnosti odsouzeného,
- zpracovává v nástupním oddělení ve spolupráci s odbornými zaměstnanci plán instruktážních a zájmových aktivit tohoto oddělení a podílí se na jejich realizaci, provádí poučení odsouzených o právech a povinnostech podle zákona, vyhlášky a seznamuje

je s vnitřním řádem věznice, organizačně zajišťuje proškolení odsouzených z předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, o požární ochraně a hygienických zásadách, připravuje podklady pro jednání odborné komise, zaznamenává chování a jednání odsouzených do osobní karty včetně upozornění na eventuelní specifiku osobnosti odsouzeného.

- podílí se ve spolupráci s odbornými zaměstnanci na sestavení konkrétních programů zacházení jemu svěřených odsouzených,
- vede osobně podle svého odborného zaměření zpravidla dvě průběžné aktivity programů zacházení, rozložené podle potřeby v průběhu celého týdne včetně dnů pracovního volna a klidu, a zajišťuje k tomu nezbytnou dokumentaci,

Integrace funkce pedagoga volného času do funkce vychovatel

Ve VS ČR byla do roku 2011 užívána i funkce pedagog volného času. Všechny úkoly této funkce byly integrovány do popisu pracovní činnosti vychovatel.

Pro srovnání je níže uveden popis funkce pedagoga volného času, tak jak byl používán do roku 2011.

Základním úkolem pedagoga volného času je realizace individuální a skupinové, zájmové a sebeobslužné, eventuálně podle odbornosti a kvalifikace i terapeutické, zejména rukodělné, sportovní a kulturní činnosti s odsouzenými.

Pedagog volného času plní při práci s odsouzenými samostatně a tvůrčím způsobem zejména tyto úkoly:

- podílí se na přípravě a realizaci zacházení s odsouzenými,
- vede osobně nejméně čtyři průběžné aktivity programů zacházení, rozložené v celém průběhu týdne, včetně dnů pracovního volna a klidu,
- organizuje a realizuje pro odsouzené ve spolupráci s ostatními zaměstnanci oddělení hromadné akce volnočasového charakteru,
- sleduje kvalitu účasti odsouzených v programu zacházení a změny v jejich chování, informuje ostatní zaměstnance o důležitých skutečnostech,
- podílí se v rámci své odbornosti na zpracovávání průběžného hodnocení programu zacházení odsouzených a hodnocení zasílaných věznicí příslušným orgánům,
- spolupodílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí ve vztahu k vězněným osobám a navrhuje příslušná opatření vedoucí k jejich řešení, prevenci a eliminaci.
- vede sklad potřeb k rukodělné, sportovní, kulturní a sebeobslužné činnosti.

Úkoly speciálního pedagoga

Speciální pedagog je odborný zaměstnanec oddělení, který garantuje u svěřených odsouzených odbornou úroveň realizace programu zacházení a vnitřní diferenciaci. Metodicky usměrňuje výkon práce vychovatelů a pedagogů volného času.

Speciální pedagog odpovídá ve spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci za úroveň odborného zacházení s jednotlivými odsouzenými v návaznosti na jejich komplexní zprávy. Je přímo podřízen vedoucímu oddělení a současně je odborným poradcem ředitele věznice v oblasti pedagogických aspektů výkonu trestu, a to z hlediska všech zúčastněných (odsouzených i zaměstnanců).

Speciální pedagog plní při práci s odsouzenými samostatně a tvůrčím způsobem zejména tyto úkoly:

- zpracovává v rámci komplexního zacházení s odsouzenými a rozdělení činnosti pracovních týmů koncepci na ucelené období při zachování zásad vnější a vnitřní diferenciaci pro jednotlivé kategorie odsouzených, která obsahuje zpravidla cílovou skupinu odsouzených, složky programu zacházení rozpracované v konkrétních projektech, personální, materiální a finanční zajištění a předkládá ji ke schválení řediteli věznice,
- provádí pedagogickou diagnostiku a zpracovává pedagogické posouzení v rámci komplexní zprávy s příslušným doporučením pro program zacházení, přičemž výběr diagnostických metod je na jeho uvážení,
- zpracovává v rámci měsíčního (týdenního) plánu přehled jednotlivých aktivit programu zacházení s určením místa, času a stanovením osobní odpovědnosti za jejich realizaci, společně s ostatními odbornými zaměstnanci stanoví konkrétní programy zacházení jednotlivým svěřeným odsouzeným a podílí se na vyhodnocování jejich účinnosti a aktualizaci,
- vede osobně podle svého odborného zaměření nejméně jednu průběžnou aktivitu programu zacházení z oblasti speciálních výchovných nebo vzdělávacích aktivit a zajišťuje k tomu nezbytnou dokumentaci. Sleduje kvalitu účasti svěřených odsouzených v programu zacházení a změny v jejich chování, přičemž vhodné změny podněcuje a upevňuje, podílí se na zpracování průběžného hodnocení programu zacházení,
- usměrňuje metodicky v rámci své odbornosti vychovatele a pedagogy volného času v oblasti přípravy a vedení jednotlivých aktivit, průběžného hodnocení programu zacházení a hodnocení zasílaných věznicí příslušným orgánům,
- zúčastňuje se aktivně jednání poradních orgánů ředitele věznice včetně poradny drogové prevence (odborných komisí), předkládá odborná stanoviska k přeřazování odsouzených v rámci vnitřní diferenciaci, v návaznosti na změny v chování a jednání jemu svěřených odsouzených navrhuje umístění odsouzených do krizového, výstupního, specializovaného oddělení, oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a do bezdrogové zóny. Podílí se na rozhodování o zařazení odsouzených do seznamu objektů možného napadení či ohrožení a vytypování konfliktních a psychicky labilních odsouzených,

- spolupracuje v součinnosti se sociálním pracovníkem se zákonným zástupcem mladistvého při řešení přípravy mladistvého na budoucí povolání, podílí se na výběru odsouzených k zařazení do práce, vzdělávání a rekvalifikace, zabezpečuje všeobecné a odborné vzdělávání odsouzených v případě, že ve věznici není zřízeno odloučené pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště Vězeňské služby,
- je odborným garantem skladby knihovního fondu a výběru dalších médií z hlediska vhodnosti specifiky programů zacházení a účelu výkonu trestu,
- provádí orientační pedagogické pohovory z podnětu odsouzených, zaměstnanců nebo na základě vlastních poznatků, poskytuje poradenskou pedagogickou pomoc v souladu s povahou a podmínkami daného případu, zabezpečuje individuální pedagogickou péči o odsouzené, kteří jsou v krizových psychických stavech,
- spolupodílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí ve vztahu k vězněným osobám a navrhuje z pedagogického hlediska příslušná opatření vedoucí k jejich řešení, prevenci a eliminaci,
- realizuje svěřenou kázeňskou pravomoc, podílí se na návrhu k rozhodování o udělení přerušení výkonu trestu, povolování volného pohybu mimo věznici, dočasného opuštění věznice, účasti odsouzených na akcích mimo věznici, vyjadřuje se k výběru odsouzených k zařazení do práce, návštěv bez zrakové či sluchové kontroly a k přerazování odsouzených do jiného typu věznice nebo jejich přemístění.

Úkoly psychologa

Psycholog je odborný zaměstnanec oddělení, který garantuje u odsouzených odbornou psychologickou činnost a odbornou úroveň realizace programu zacházení. Je podřízen vedoucímu oddělení a současně je odborným poradcem ředitele věznice v psychologických aspektech výkonu trestu, a to z hlediska všech zúčastněných (odsouzených i zaměstnanců).

Psycholog plní při práci s odsouzenými samostatně a tvůrčím způsobem zejména tyto úkoly:

- diagnostikuje psychologicky v potřebné míře svěřené odsouzené, zpracovává jejich psychologické posouzení v rámci komplexní zprávy, včetně doporučení pro program zacházení, přičemž výběr diagnostických metod je na jeho uvážení,
- podílí se na zpracovávání konkrétních programů zacházení jednotlivých odsouzených, na vyhodnocování jejich úspěšnosti a na navrhování změn programu zacházení,
- vede osobně podle svého odborného zaměření nejméně jednu průběžnou aktivitu programu zacházení z oblasti speciálních výchovných aktivit a zajišťuje k tomu nezbytnou dokumentaci. Sleduje kvalitu účasti odsouzených v programu zacházení a změny v jejich chování, přičemž vhodné změny podněcuje a upevňuje,
- usměrňuje metodicky v rámci své odbornosti vychovatele - terapeuty v oblasti přípravy a vedení jednotlivých aktivit a průběžného hodnocení programu zacházení,
- podílí se, v rámci celkové koncepce zacházení s odsouzenými, na zpracovávání projektů pro

jednotlivé kategorie odsouzených při zachování zásad vnější a vnitřní diferenciaci, na tvorbě skladby programů zacházení a jednotlivých speciálně výchovných aktivit,

- zúčastňuje se aktivně jednání poradních orgánů ředitele věznice včetně poradny drogové prevence (odborných komisí), podává odborná stanoviska k přerazování odsouzených v rámci vnitřní diferenciaci, v návaznosti na změny v chování a jednání odsouzených navrhuje jejich umístění do krizového, výstupního, specializovaného oddělení, oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a do bezdrogové zóny. Podílí se na rozhodování o zařazení odsouzených do seznamu objektů možného napadení či ohrožení a vytypování konfliktních a psychicky labilních odsouzených,
- provádí s odsouzenými orientační psychologické pohovory z podnětu odsouzených, zaměstnanců nebo na základě vlastních poznatků, poskytuje poradenskou psychologickou pomoc, popřípadě péči, formou individuální nebo skupinové psychoterapie nebo s jejími prvky, a to podle povahy daného případu a podmínek,
- provádí psychodiagnostickou činnost u vytypovaných odsouzených na základě požadavků lékaře, popřípadě požadavku nadřízených funkcionářů,
- zabezpečuje individuální psychologickou péči o odsouzené, kteří odmítají stravu, sebepoškozují se, pokoušejí se o sebevraždu a o odsouzené, kteří jsou v krizových psychických stavech, v tomto směru spolupracuje s lékařem. Z odborného hlediska odpovídá za chod krizového oddělení,
- podílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí a navrhuje příslušná opatření k jejich řešení, předcházení a eliminaci z psychologického hlediska, na rozhodování o zařazení odsouzených do seznamu objektů možného napadení či ohrožení jiného druhu, vytypování konfliktních a psychicky labilních odsouzených,
- podílí se na návrhu k rozhodování o udělení přerušování výkonu trestu, o přerazování a přemístování odsouzených, povolování volného pohybu mimo věznici, dočasného opuštění věznice, účasti odsouzených na akcích mimo věznici, návštěv bez zrakové či sluchové kontroly a přerazování odsouzených do jiného typu věznice nebo jejich přemístění, vyjadřuje se k výběru odsouzených k zařazení do práce, vzdělávání a rekvalifikace,
- podílí se v rámci své odbornosti na zpracovávání průběžného hodnocení programu zacházení odsouzených a hodnocení zasílaných věznicí příslušným orgánům.
- sleduje kvalitu účasti svěřených odsouzených v programu zacházení a změny v jejich chování, přičemž vhodné změny podněcuje a upevňuje,
- zpracovává, na základě vyhodnocení jednotlivých aktivit programu zacházení odbornými zaměstnanci a celkového přístupu odsouzeného k naplňování účelu výkonu trestu, průběžná hodnocení programu zacházení a předkládá návrhy hodnocení zasílaných věznicí příslušným orgánům,
- navrhuje realizaci potřebných změn včetně aktualizace programu zacházení a přerazování ve skupinách vnitřní diferenciaci v návaznosti na změny v chování a jednání

jemu svěřených odsouzených, navrhuje umístění odsouzených do krizového, výstupního, specializovaného oddělení, oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a do bezdrogové zóny,

- zabezpečuje podle odborných doporučení zvýšenou individuální péči o odsouzené v krizových psychických stavech a odsouzené se závažnějšími sociálními problémy, podílí se na zabezpečování pedagogické péče o odsouzené, kteří odmítají stravu, sebepoškozují se, pokoušejí se o sebevraždu a o odsouzené, kteří jsou v krizových psychických stavech,

- zajišťuje ve výstupním oddělení ve spolupráci se sociálním pracovníkem intenzivní kontakt se sociálním zázemím odsouzeného za účelem řešení problémů spojených s přechodem do občanského života, k tomu zejména:

- 1) podílí se na organizaci komunitního setkání odsouzených, setkání se zástupci státních a nestátních institucí, extramurálních akcí, pracovní, vzdělávací a zájmové činnosti,

- 2) vede odsouzené k sebeobslužné činnosti a upevňování každodenních návyků, v) zabezpečuje řádný chod oddělení s cílem naplnění jeho účelu, využití na stanovenou normovou ubytovací kapacitu a vybavení,

- 3) zpracovává podklady pro jeho výstupní hodnocení.

Úkoly vychovatele-terapeuta

Vychovatel-terapeut je odborný zaměstnanec oddělení, který realizuje individuální a skupinové terapie. V rámci celkové koncepce zacházení s odsouzenými se podílí na zpracování projektů pro jednotlivé kategorie odsouzených při zachování zásad vnější a vnitřní

diferenciace, na tvorbě skladby programu zacházení a jednotlivých speciálních výchovných aktivit.

Vychovatel-terapeut plní při práci s odsouzenými samostatně a tvůrčím způsobem zejména tyto úkoly:

- volí adekvátní obsah, formy, metody a přístup ke specifickým kategoriím odsouzených,

- realizuje individuální a skupinové zacházení s odsouzenými, jeho práce má terapeutický charakter,

- vede osobně nejméně tři speciální výchovné aktivity programů zacházení, rozložené podle potřeby v průběhu celého týdne včetně dnů pracovního volna a klidu,

- sleduje kvalitu účasti odsouzených v programu zacházení a změny v jejich chování, informuje vychovatele a psychologa o důležitých skutečnostech,

- podílí se v rámci své odbornosti na zpracovávání průběžného hodnocení programu zacházení odsouzených a hodnocení zasílaných věznicí příslušným orgánům,

- spolupodílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí ve vztahu k vězněným osobám a navrhuje ze sociálního hlediska příslušná opatření vedoucí k jejich řešení, prevenci a eliminaci.

Personál Vězeňské služby ČR je diferencován na zaměstnance v pracovně právním poměru a zaměstnance v poměru služebním. První skupina patří (až na výjimky v podobě specialistů

oddělení výkonu trestu či vazby) k běžným státním úředníkům, kteří plní úkoly v úsecích ekonomických, správních, personálních či zdravotních. Skupina druhá zabezpečuje především vnější a vnitřní bezpečnost věznic a z tohoto důvodu musí mít tyto zaměstnanci status příslušníka bezpečnostního sboru.

Přijímací proces k Vězeňské službě není jednoduchý. Všichni uchazeči o zaměstnání musí projít náročnými zdravotními a psychologickými testy, které musí vyloučit případnou nezpůsobilost uchazeče pro práci ve velmi náročném prostředí věznic. Budoucí příslušníci Vězeňské služby musí rovněž prokázat svou velmi dobrou fyzickou zdatnost, která je v jejich

případě rovněž nezbytnou kompetencí k výkonu služebních činností.

Specializované vzdělávání zaměstnanců vězeňské služby zajišťuje Institut vzdělávání vězeňské služby ČR ve Stráži pod Ralskem. Jeho klíčová úloha v resortu tkví ve specifčnosti pracovních a služebních úkolů zaměstnanců VS. Doplnění jejich odborného vzdělání o poznatky z oboru penologie je nezbytnou podmínkou jejich pracovní samostatnosti.